

ИҚТИСОДИЁТ ДАР КОМПЛЕКСИ АГРОСАНОАТӢ ЭКОНОМИКА АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА

636.32/38

РУШДИ ИННОВАТСИОНИИ ТЕХНОЛОГИЯИ ГӢСФАНДПАРВАРӢ – РОҲИ АСОСИИ БАЛАНД БАРДОШТАНИ САМАРАНОКИИ ИҚТИСОДИИ ОН

Ашуров И.С.¹ Расулова Д.Б.²

¹ДСРТ. ²ДДБ ба номи Носири Хусрав

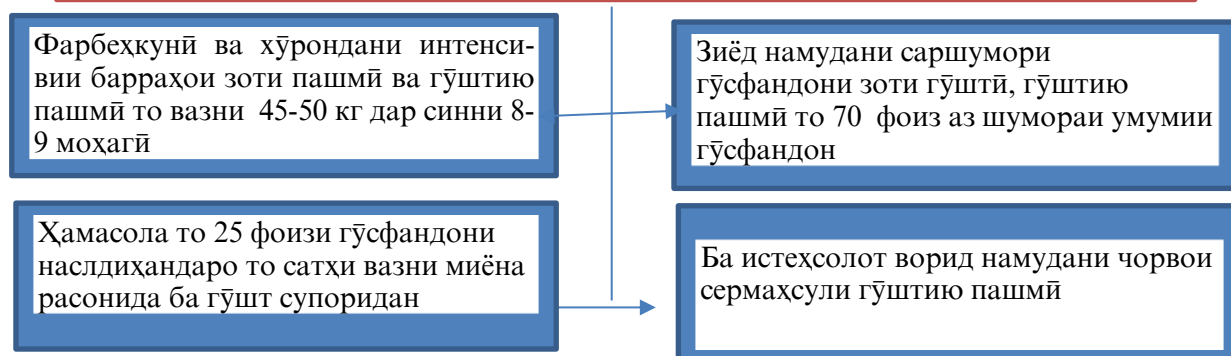
Калимаҳои асосӣ: рушди гӯсфандпарварӣ, чарогоҳ, маҳсулноки, сармоягузорӣ, технологияи инноватсионӣ, истеҳсоли гӯшти гӯсфанд, фарбеҳкунӣ, хӯрондани интенсифӣ, хароҷоти меҳнат, вазнафзункунӣ, истеҳсоли пашм, селексияи зот.

Шароити ҷуғрофӣи Тоҷикистон барои рушди соҳаи гӯсфандпарварӣ мусоид аст, зеро дар тамоми давраи сол чорво асосан дар фазои кушод (чарогоҳҳо) нигоҳ дошта мешавад. Тобистон чорво ба чарогоҳҳои тобистона, ки дар мавзеи наздикӯҳӣ ва кӯҳӣ чой гирифтаанд ва зимистон ба чарогоҳҳои зимистона, ки дар мавзеи даштҳо қарор доранд нигоҳ дошта мешаванд.

Норасоии доимии ғизо боиси пастшавии иқтидори генетикии он гардидааст. Сатҳи рушди истеҳсоли гӯшт ва пашм аз технологияи гӯсфандпарварӣ вобаста мебошад ва он дар навбати худ аз ҳолати технологияи инноватсионии зоотехнологӣ ва дараҷаи сармоягузори соҳа низ вобастагӣ дорад.

Мо дар асоси омӯзиш ва таҳлили адабиёти илмӣ ба рушди технологияи гӯсфандпарварӣ бахшида, самтҳои асосии рушди технологияи гӯсфандпарварӣ дар Тоҷикистон ба тариқи зер овардем, ки аз чор қисмат иборат аст (рас.1).

Рушди инноватсионии истеҳсоли гӯшти гӯсфанд дар давраи дарозмуҳлат

Расми 1. Самтҳои асосии рушди технологияи гӯсфандпарварӣ. Сарчашма: [2]

Барои баҳои муқоисавии ҳолати муосир ва ояндабинии технологияи гӯсфандпарварӣ аз индекси рушди технологӣ истифода мебарем, ки таносуби вазнафзункунии гӯсфандон ва наслгирӣ аз 1 сар гӯсфанди маҳсулдеҳ ба хароҷоти меҳнат ба 1 сент. маҳсулот, бо нишондиҳандаи балл ҳисоб карда мешавад (формулаи 1)

$$I(\text{УТР.Г}) = \frac{\text{Прк}}{\text{Тк}} \times 100 \quad (1)$$

Дар ин ҷо: $I(\text{УТР.Г})$ –индекси сатҳи рушди технологӣ истеҳсоли гӯшт бо вазни зинда, балл. Прк-вазнафзункунии солона ва гирифтани насл ба 1 сар гӯсфанд, сент/сар; Тк –сарфи меҳнат барои истеҳсоли 1 сент. маҳсулот, одам-соат; 100- зароби мувофиқат.

Усули таҳлил ва гурӯҳбандии нишондиҳандаи маҳсулнокии гӯсфандон ва сарфи меҳнат ба як воҳиди маҳсулот барои фермаҳои Тоҷикистон чунин аст (ҷадв.1).

Ҷадвали 1. Миқёси баҳо ба зароби 1 (УТР.К) сатҳи рушди тхнологии истеҳсоли гӯшти гӯсфанд

Сатҳи рушди технологӣ истеҳсоли гӯшти гӯсфанд					
	паст	миёна	муътадил	баланд	интенсифӣ
$I(\text{УТР.К})$	0-1,0	1,0-2,0	2,1-3,0	3,1-4,0	4,1-ва боло

Истеҳсоли солонаи гӯшт бо вазни зинда ба 1 сар гӯсфанд ва хароҷоти меҳнат ба 1 сент. маҳсулот дар асоси ҳисоботҳои солона (шакли 13 –АПК) дар сатҳи корхонаҳо, ноҳияҳо, вилоятҳо ва ҷумҳурӣ ҳисоб карда мешавад.

Нишондиҳандаҳои иқтисодӣ ва зоотехникии рушди дараҷаи технологияи истеҳсоли гӯшти гӯсфанд дар ҷадв. 2 оварда шудааст.

Чуноне, ки аз нишондиҳандаҳои ҷадвали 2 бармеояд, сатҳи интенсивии рушди технологӣ нисбат ба сатҳи миёна якчанд маротиба зиёд мебошад.

Ҷадвали 2. Нишондиҳандаҳои асосии иқтисодӣ ва зоотехникии рушди дараҷаи технологияи истеҳсоли гӯшти гӯсфанд

Номгӯи нишондиҳандаҳо	Сатҳи рушди технологӣ				
	паст	миёна	мӯътадил	баланд	интенсивӣ
Индекси сатҳи рушди технологияи истеҳсоли гӯшти гӯсфанд	то 1	1.1-2,0	2,1-3,0	3,1-4,0	аз 4,1 боло
Вазнафзункунии шабонарӯзаи вазни зиндаи чорвои дар бонӣ буда, г/сар	то 120	121-140	141-160	161-180	аз 180 боло
Вазнафзункунии солонаи 1 сар гӯсфанд, кг/сол	то 47	48-56	57-63	64-70	аз 71 боло
Хароҷоти хӯрока ба 1 сент. вазнафзункунии чорвои дар бонӣ буда, сент/воҳ. Хӯрока	то 11	10,9-0,0	9,9-9,0	8,9-8,0	аз 7,9 кам
Хароҷоти меҳнат ба 1 сент. масулот, одам-соат	то 41	40-31	30-21	20-10	аз 10 поён
Ҳиссаи гӯшт аз вазни чорвои кушта, %	то 43	44-45	46-47	48-49	аз 50 боло
Даромаднокии истеҳсоли гӯшти гӯсфанд, %	-	10-15	20-25	30-35	аз 35 боло

Сарчашма: [2]

Масалан, индекси сатҳи рушди технологияи истеҳсоли гӯшти гӯсфанд нисбат ба сатҳи миёна 2,05 баробар, вазнафзункунии шабонарӯзаи вазни зиндаи чорвои дар бонӣ буда 28,6 %, вазнафзункунии солонаи 1 сар гӯсфанд 51,1%, хароҷоти хӯрока ба 1 сент. вазнафзункунии чорвои дар бонӣ буда 28,2 % кам, хароҷоти меҳнат ба 1 сент. маҳсулот 31 одам/соат кам, ҳиссаи гӯшт аз вазни чорвои кушта 7 фоиз зиёд ва даромаднокии истеҳсоли гӯшти гӯсфанд аз 35% болост. Нишондиҳандаи дигари рушди сатҳи технологияи гӯсфандпарварӣ индекси рушди технологияи истеҳсоли пашм мебошад, ки бо формулаи зерин ҳисоб карда мешавад:

$$I(\text{УТР. П}) = \frac{I_{\text{Прп}}}{I_{\text{Тп}}} \quad (2)$$

Дар ин ҷо: Прп- ҳисоби миёнасолонаи пашмтарошӣ аз 1 сар гӯсфанд, кг бо вазни физикӣ; Тп- хароҷотҳои меҳнат барои истеҳсоли 1 кг пашм бо вазни физикӣ, одам/соат./кг.

Миқёси мутобиқӣ индекси $I(\text{УТР. П})$ сатҳи рушди технологияи истеҳсоли пашм дар ҷадвали 3 оварда шудааст.

Ҷадвали 3. Миқёси баҳо ба зарби 1 (УТР.К) сатҳи рушди тхнологии истеҳсоли пашм

Сатҳи рушди технологияи истеҳсоли пашми гӯсфанд					
	паст	миёна	мӯътадил	баланд	интенсивӣ
$I(\text{УТР. П})$	0-3,0	3,1-6,0	6,1-9,0	9,1-12,0	12,1-ва боло

Баҳои рушди технологияи истеҳсоли пашми гӯсфанд дар қатори истифодаи индекс истифодаи дигар нишондиҳандаҳои иқтисодӣ ва зоотехнолоҷиро тақозо менамояд, ки дар ҷадв. 4. оварда шудаанд.

Ҷадвали 4. Нишондиҳандаҳои асосии иқтисодӣ ва зоотехникии рушди дараҷаи технологияи истеҳсоли пашм

Нишондиҳандаҳо	Сатҳи рушди технологӣ				
	паст	миёна	мӯътадил	баланд	интенсивӣ
Индекси сатҳи рушди технологияи истеҳсоли пашм	то 3	3,1-6,0	6,1-9,0	9,1-12,0	аз 12,0 боло
Истеҳсоли солонаи пашм аз 1 сар гӯсфанд, кг/сол	то 2	2,1-3,0	3,1-4,0	4,1-5,0	аз 5,0 боло
Хароҷоти хӯрока ба 1 сент. пашм, сент/воҳ. хӯрока	аз 10 боло	10,0-9,1	9,0-8,1	8,0-7,1	аз 7,0 кам
Хароҷоти меҳнат ба 1 сент. пашм, одам-соат	аз 70 боло	69-50	49-40	39-30	аз 30 поён
Даромаднокии истеҳсоли гӯшти гӯсфанд, %	-	-	+5	+10	+15

Сарчашма: [2]

Ҳисоби индекси сатҳи рушди технологияи истеҳсоли пашм дар хоҷагиҳои кишоварзӣ, ноҳия, минтақа ва ҷумҳурӣ бо истифода аз формулаи зерин ҳисоб карда мешавад.

$$I(\text{УТР. о}) = (I(\text{УТР. Гх4})\text{УВг} + (I(\text{УТР. Пх1,3})\text{ХУВп}) \quad (3)$$

Дар ин ҷо: $I(\text{УТР. о})$ индекси рушди сатҳи технологияи гӯшт ва пашм, балл, УВг ва УВп- ҳиссаи истеҳсоли гӯшт ва пашм аз ҳамаи хароҷотҳои гӯсфандпарварӣ, %; 4,0-1,3-зарби мутобиқӣ индекси сатҳи рушди технологияи гӯшт ва пашм нисбати индекси умумии технологияи гӯсфандпарварӣ.

Миқёси индексҳои сатҳи рушди технологияи ғўсфандпарварӣ дар умум бо роҳи ҷамъ намудани индексҳои сатҳи рушди технологияи ғўшт ва пашм муайян карда шудааст (ҷадв.5)

Ҷадвали 5. Миқёси мутобиқи зарифи I(УТР. П) сатҳи рушди технологияи ғўсфандпарварӣ

Сатҳи рушди технологияи ғўсфандпарварӣ					
	паст	Миёна	мӯътадил	баланд	интенсивӣ
I(УТР. П)	0-4,0	4,2-8,0	8,2-12,0	12,2-16,0	16,2 ва боло

Тибқи дастурҳои технологияи пешрафта ва инноватсионӣ дар рамаҳои ғўштӣ-пашмӣ ва пашмӣ ғўсфандпарварӣ чунинанд;

1. Равияи кроссбрeдӣ дар ғўсфандпарварӣ; дурагакунии ғўсфандони зотҳои пашмӣ бо ғўсфандони равияи ғўштӣ-пашмӣ.
2. Зиёд кардани муҳлати парвариши ғўсфандон дар ҷарогоҳҳо (то 200-240 рӯз), бо назардошти сарфи камтарини хӯрока.
3. Рондани саривақтии ғўсфандон ба ҷарогоҳҳои табиӣ ва сунъӣ.
4. Фарбеҳкунии ғўсфандони аз таъмири пода зиёдтӣ (то вазни 45-50 кг дар синну соли 8-9 моҳа) ва ғўсфандони аз гардиши истехсолӣ.
5. Ба таври максималӣ истифода бурдани партовҳои истехсолӣ ва саноати маҳсулотҳои кишоварзӣ.
6. Селексияи зотҳои нави аз ҷиҳати технологӣ сермаҳсули ғўсфандони маҳаллии равияҳои ғўштӣ, ғўштию пашмӣ, ки ба шароити табиӣ мамлакат мутобиқ мебошанд.
7. Истифодаи технологияи аҳтакунии барраҳои нар, ки қобилияти вазнафзишашон зиёд шуда, ҳамчун бордоркунанда истифода намешаванд.
8. Технологияи нигоҳдории ғўсфандон дар фасли зимистон дар ҷойҳои мувофиқ.

Омилҳои боздорандаи рушди истехсоли ғўшт ва пашм:

1. Саршумори ками ғўсфандони молӣ ва зотӣ ва сатҳи пасти маҳсулнокии он.
2. Ҳиссаи хурди зотҳои ғўштӣ, ғўштию пашмӣ дар сохтори пода.
3. Истифодаи технологияи кӯҳнаи хӯрокдихӣ ва нигоҳубини ғўсфандон.
4. Ҳиссаи начандон баланди ғўшти ғўсфанд дар сохтори коркарди саноатии ғўшт.
5. Рушди сусти истехсоли хӯроки чорво, ки дар пояи пасти технология истехсол карда мешавад.
6. Рушди ба талабот мувофиқи селексияи зотҳои нави ғўсфандон, ки ба рушди истехсоли ғўшт ва пашм нигаронида шудааст.

Яке аз меъёрҳои муҳиме, ки ба афзоиши маҳсулнокии ғўсфандон таъсир мерасонанд, сохтори рама буда метавонад. Сохтори рама барои корхонаҳои ғўсфандпарварӣ омилҳои муҳими самаранокии он ба ҳисоб меравад.

Вобаста ба равияи истехсолӣ нигоҳ доштани шакли оптималии аз ҷиҳати илмӣ асосноккардашуда сохтор метавонад маҳсулнокии соҳаро баланд бардорад. Сохтори рама аз рӯи синну сол ва ҷинси чорво, алахусус модағўсфандон, ҳамчун омилҳои асосии расидан ба ҳадафҳои муайяншуда парвариши ғўсфандон, ки барои минтақаҳои муайяни онҳо муқаррар карда шудаанд, хидмат мекунад.

Таносуби оқилонаи модағўсфандон дар сохтори пода меъёри муҳими беҳтар кардани ҳолати иқтисодии соҳа мебошад, ки афзоиши босуръати истехсолотро ба монанди маҳсулоти пашм ва ғўшти ғўсфанд, инчунин гардиши рама ва такмил додани сохтори зотии онро таъмин мекунад. Амалияи хоҷагиҳои ғўсфандпарвариро ҳанӯз дар солҳои сиёму истифода бурда, бисёр олимони ҳиссаи мешҳоро дар рама аз 65 то 75% тавсия дода буданд.

Ба ақидаи А.И.Николаев, «вобаста ба самти парвариши ғўсфандон аз рӯи хусусияти маҳсулнокии он ва мувофиқи шакли хоҷагидорӣ тичоратӣ аст ё зотпарварӣ, вазни нисбии ғўсфандон гуногун аст. Хоҷагии зотпарварӣ метавонад шумораи зиёди мешҳо дошта бошад, то ки на танҳо барои таъмири рамаи худ, балки барои фурӯхтан ба хоҷагиҳои дигар ҳамчун ғўсфанди наслдиханда фурӯшад.

Барои зиёд кардани саршумори ғўсфандоне, ки ҳамасола барои ғўшт фурӯхта мешаванд, масъалаи сохтори ҳоси рама дар парвариши ғўсфандони зудраси ғўшту пашмро ҳал карда, шумораи мешҳоро дар он то ба 70-75% расонидан лозим аст. Ин имкон медиҳад, ки на танҳо маҳсулнокии ғўшти чорво баланд бардошта шавад, балки арзиши ғўшт низ хеле арзон карда шавад» [1, с. 1-3].

Дар чадвали 6 таъсири сохтори пода ба истеҳсоли маҳсулот барои 1000 сар гӯсфанд оварда шудааст. Чуноне ки аз рақамҳои чадвал бармеояд, чи қадаре, ки дар сохтори пода ҳиссаи модагӯсфандон зиёд бошад, ҳамон қадар истеҳсоли пашм ва гӯшт зиёд мегардад. Масалан, агар дар сохтори пода ҳиссаи модагӯсфандон ба 50 % баробар будан, истеҳсоли пашм ба 1000 сар 47,3 сентнер, гӯшт ба 285 сентнер баробар мешавад, вале дар ҳолати ҳиссаи модагӯсфанд ба 80% расонидан истеҳсоли пашм 54,5 сент. ва гӯшт ба 378 сентнер баробар мешавад, ки мутаносибан 15,2 ва 32,6 фоиз зиёд аст.

Чадвали 6. Сохтори пода ва истеҳсоли маҳсулот

Сохтори пода, %				Истеҳсоли маҳсулот ба 1000 сар гӯсфанд, сент.	
модагӯс-фандон	барраҳои маҳсулдеҳ	кӯшқорҳои ахтакардашуда	бар-раҳо	пашм	Гӯшт (вазни зинда)
50	1,0	25,0	24,0	47,3	285
60	1,2	-	38,8	50,3	322
70	1,5	-	28,5	53,6	342
80	1,5	-	18,5	54,5	378

Сарчашма: [2]

Мувофиқи маълумоти Семёнов С.И. «Дар парвариши гӯсфандони равияи гӯшту пашм бо афзоиши сохтори рама, ҳиссаи мешҳо аз 50 то 75% истеҳсоли гӯшти гӯсфанд 1,7 маротиба меафзояд. Дар парвариши воқеии гӯсфандон истифодаи як сохтори оқилонаи рама нақши муҳим дорад, ки ҳалли он бояд ҳамчун самаранокии истифодаи гурӯҳҳои гуногуни ҷинсӣ ва синнии гӯсфандон дар доираи як рама, ки ба даромаднокии соҳа таъсир мерасонанд, муайян карда шаванд» [7].

Яке аз омилҳои рушди инноватсионии ташкили истеҳсолот дар соҳаи гӯсфандпарварӣ усулҳои хӯрокдихӣ, меъёри хӯрокдихӣ, ратсион, талабот ба хӯрока ва иловаҳо ба тавозуни хӯрока ба ҳисоб меравад. Дар чадвали 7 – Меъёри хӯрокдихии баррачаҳои зоти гӯштию пашмӣ барои як сар дар як шабонарӯз нишон дода шудааст.

Чадвали 7. Меъёри хӯрокдихии баррачаҳои зоти гӯштию пашмӣ барои як сар дар як шабонарӯз

Номгӯи нишондиҳандаҳо	Синну сол, моҳ					
	2	4	6	8	11	15
	Вазни зинда, кг					
	24	38	50	60	70	80
	Вазнафзункунии шабонарӯзӣ, г					
	250	200	180	130	110	80
ЭКЕ	1,1	1,2	1,4	1,6	1,7	1,75
Воҳиди хӯрока	1,0	И	1,25	1,45	1,60	1,70
Модаи хушк, кг	0,95	1,15	1,30	1,55	1,75	1,90
Протеини хом, г	165	195	215	230	245	250
Протеини ҳазмшуда, г	130	140	145	155	160	165
Лизин, г	10,6	14,3	15,5	14,3	16,0	20
Метионинсистин, г	6,2	8,4	12,8	11,6	12,6	14,0
Краҳмал, г	85	150	220	370	400	475
Намак, г	5	6	8	9	10	12
Калсий, г	5,7	6,0	6,8	8,1	9,1	9,5
Фосфор, г	3,8	4,0	4,8	5,3	5,9	6,3
Сурма, г	3,2	3,4	4,2	4,6	4,7	5,3
Магний, г	0,7	0,8	0,9	1,0	1,1	1,2
Оҳан, мг	45	50	55	60	70	75
Мис, мг	9,0	10	11	12	12,5	13,5
Синк, мг	36	40	45	50	55	60
Кобалт, мг	0,45	0,46	0,51	0,55	0,57	0,60
Марганетс, мг	45	50	58	62	70	75
Иод, мг	0,36	0,40	0,42	0,43	0,44	0,45
Каротин, мг	9	9	9	10	11	12
Витамин Д, МЕ	400	500	500	680	750	800

Сарчашма: [3]

Риояи меъёрҳои овардашуда ба самаранокии истеҳсолот таъсири бевосита мерасонад. Сатҳи нокофии ғизои чорво метавонад самаранокии сармоягузорию коҳиш диҳад. Дар

чунин ҳолат давраи нигоҳдорӣ ва фарбеҳкунии чорво 2 ё 2,5 маротиба афзуда, боиси коҳиш ёфтани ҳосилнокии меҳнат мегардад.

Шодиев Б.С., чунин мешуморад, ки “Барои ҳалли ин масъалаҳои муҳим дар Тоҷикистон чорабиниҳои махсус коркард шуда, дар мувофиқа бо хоҷагиҳои ҷумҳурӣ ва вилоят корҳои мақсаднок на танҳо дар васеъ намудани истеҳсоли базаи хӯрока, балки баланд бардоштани сифат бо роҳи васеъ дар амал татбиқ намудани шаклҳои пешрафта ва тараққӣ кардани истеҳсолот, тайёр ва нигоҳ доштани хӯрока дар асоси истифодаи технологияи пешрафта ва муосири хӯроқтайёркунии техникӣ мебошад”. [9].

Ба фикри олими ҷавон розӣ шуда тазаккур бояд ки дод, барои рушди инноватсионии гӯсфандпарварӣ таъмини талаботи солонаи гӯсфандон бо моддаҳои ғизоӣ дар мадди аввал меистад. Дар ҷадвали 8 талаботи солонаи гӯсфандон бо моддаҳои ғизоӣ нишон дода шудааст. Талабот вобаста ба зотҳои пашмӣ ва пашмию-гӯштӣ, зотҳои гӯштию пашмӣ, зотҳои қароқули оварда шудаанд.

Ҷадвали 8. Талаботи солонаи гӯсфандон бо моддаҳои ғизоӣ

Зотҳо ва гурӯҳи чорво	ЭКЕ	Вох. хӯрока	Протеин, кг	
			ҳом	ҳазмшаванда
Зотҳои пашмӣ ва пашмию-гӯштӣ:				
Модагӯсфандон	578	480	74,3	46,7
Барраҳои соли гузашта	452	380	63,4	38,5
Барраҳои соли ҷорӣ	225	190	33,2	23
Ба ҳисоби миёна ба як сар дар аввали сол	662	558	89,8	57,2
Зотҳои гӯштию пашмӣ:				
Модагӯсфандон	546	460	60,7	36,8
Барраҳои соли гузашта	450	384	60,7	38,6
Барраҳои соли ҷорӣ	260	235	41,6	29
Ба ҳисоби миёна ба як сар дар аввали сол	700	602	89,8	57,8
Зотҳои қароқули:				
Модагӯсфандон	557	439	69,9	43
Барраҳои соли гузашта	452	362	53,4	35,3
Барраҳои соли ҷорӣ	205	170	26,1	18,8
Ба ҳисоби миёна ба як сар дар аввали сол	558	467	72,8	46,3

Сарчашма: [3]

Чуноне ки дар ҷадвал омадааст, тибқи муайян намудани талабот сохтори пода: модагӯсфандон, барраҳои соли гузашта, барраҳои соли ҷорӣ ва ба ҳисоби миёна ба як сар дар аввали сол ба ҳисоб гирифта мешавад.

Ҳамин тавр, таҳқиқот нишон дод, ки яке аз самтҳои асосии ташкили самараноки гӯсфандпарварӣ, рушди инноватсионии ташкили он ба ҳисоб меравад, ки муҳимтаринаш инҳоянд:

1. Дар шароити маҳдуд будани захираҳои замин ҷустуҷӯи роҳҳои нави ташкили самаранок истифодабарии захираҳо расидааст. Ба ин захираҳои маҳдуд дар соҳаи гӯсфандпарварӣ зотҳои дорой маҳсулнокии баланд, сохтори мукаммали пода, сифати хӯрока, тартиби истеҳсол ва хӯроқдихии гӯсфандон, ратсионӣ шабонарӯзаи хӯрока, фарбеҳкунии чорво, коркарди саноатии маҳсулот, истифодаи самараноки энергия, сузишворӣ ва равшанҳои молиданӣ ва ғ. мебошад.

2. Рушди инноватсионии истеҳсоли гӯшти гӯсфандро тавассути фарбеҳкунӣ ва хӯрондани интенсивии барраҳои зоти пашмӣ ва гӯштию пашмӣ то вазни 45-50 кг дар синни 8-9 моҳагӣ, ҳамасола то 25 %-и гӯсфандони наслдихандаро то сатҳи вазни миёна расонида ба гӯшт супоридан, зиёд намудани саршумори гӯсфандони зоти гӯштӣ, гӯштию пашмӣ то 70 % аз шумораи умумии гӯсфандон, ба истеҳсолот ворид намудани чорвои сермаҳсули гӯштию пашмӣ таъмин намудан мумкин аст.

3. Муайян карда шуд, ки яке аз меъёрҳои муҳиме, ки ба афзоиши маҳсулнокии гӯсфандон таъсир мерасонанд, вазни ҳоси рама буда метавонад. Вазни ҳоси рама барои корхонаҳои гӯсфандпарварӣ омили муҳим аст, зеро дар аксари ҳолатҳо он маҳсулнокии соҳаро муайян мекунад. Вазни ҳоси рама дар гурӯҳҳои синну сол ва ҷинси чорво, алахусус модагӯсфандон, вобастагии мустақим ба ҳадафҳои инфиродии парвариши гӯсфандон, ки барои минтақаҳои муайяни парвариш муқаррар карда шуда, сохтори оптималии пода муайян карда шудааст.

АДАБИЁТ

1. Николаев А.И. Овцеводство:учебник/А.И.Николаев. М.-Колос, 1995.-232 с.
2. Доронин Б.А. Эффективность производства продукции овцеводства в современных условиях/ Б.А. Доронин// Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий – 2005. №2 –С. 38-39
3. Инновационное технологическое развитие животноводства. Методические и нормативно - справочные материалы/Колл. Авторы.- Ростов н/д: ЗАО «Ростизлат», 2011.-608с.
4. Муллоев Х.А. Интенсификация молочного скотоводства региона. Душанбе- «Эр-граф » 2017. 159с.
5. Маргулев Я. Методологические вопросы измерения эффективности производства / Ж. Плановое хозяйство, 1976, № 11.
6. Романенко А. Влияние уровня оплаты труда на эффективность агропроизводства / А.Романенко, В.Нечаев, В. Прокопец // АПК: экономика, управление. -2005. -№6. - С.70-74.
7. Семенов С.И., Тимошев И.З. Предложения по улучшению селекционно-племенной работы в овцеводстве Ставропольского края. (Рукопись) -ВНИИОК, 1995. - 15с.
8. Ульянов А.Н., Куликова А.Я. Результаты породоиспытания овец в предгорной зоне Кубани. Ставропольская краевая науч.-производ. конференция (Тезисы науч. сообщ.) - Ставрополь, 1979. - С. 206-207
9. Шодиев Б.С., Рушди устувори сохаи чорводорӣ дар вилояти Хатлон. Душанбе- «Эр-граф » 2017. -162с.
10. Шутьков А.А. Научные основы разработки и освоения региональных систем ведения агропромышленного производства /Системы ведения агропромышленного производства (вопросы теории и практики)- М.: Агро. Пресс, 1999. -С32-42

АННОТАЦИЯ

ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ ТЕХНОЛОГИИ ОВЦЕВОДСТВА - ГЛАВНЫЙ ПУТЬ ПОВЫШЕНИЯ ЕЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ

В данной статье авторы рассматривают инновационное развитие производства баранины за счет откорма и интенсивного кормления ягнят шерстяных и мясных пород, увеличения поголовья овец мясных, мясо-шерстяных пород. Математическими методами рассчитаны индекс технологического развития в производстве мяса и шерсти, соотношение прироста овец и окота, выявлены факторы, препятствующие развитию производства мяса и шерсти.

Определено, что основными факторами инновационного развития технологии овцеводства являются уровень кормов для животных, удовлетворение годовой потребности овец в питательных веществах, обеспечение уровня естественного и искусственного освещения в загонах для овец, Обеспечение норм микроклимата для коровников, усиление материального стимулирования животноводства, учет трудовых норм для овец всех возрастов, эффективное использование энергии, горюче-смазочных материалов в производственном процессе.

Ключевые слова: развитие овец, пастбище, продуктивность, инвестиции, инновационная технология, производство баранины, откорм, интенсивное кормление, трудозатраты, прибавка в весе, производство шерсти, разведение.

ANNOTATION

INNOVATIVE DEVELOPMENT OF SHEEP PRODUCTION TECHNOLOGY THE MAIN WAY OF INCREASING ITS ECONOMIC EFFICIENCY

In this article, the authors consider the innovative development of lamb production through fattening and intensive feeding of wool and meat lambs, an increase in the number of sheep, meat and wool breeds. Mathematical methods were used to calculate the index of technological development in the production of meat and wool, the ratio of the growth of sheep and lamb, and the factors that hinder the development of meat and wool production were identified.

It has been determined that the main factors for the innovative development of sheep breeding technology are the level of animal feed, meeting the annual needs of sheep for nutrients, ensuring the level of natural and artificial lighting in sheep pens. Ensuring microclimate standards for cowsheds, increasing material incentives for animal husbandry, accounting for labor standards for sheep of all ages, efficient use of energy, fuels and lubricants in the production process.

Key words: sheep development, pasture, productivity, investment, innovative technology, lamb production, fattening, intensive feeding, labor costs, weight gain, wool production, breeding.

Сведения об авторах:

Ашуров Ихтиёр Саидович, доктор экономических наук., профессор кафедры финансы и кредита Таджикско-Русского (Славянского) университета. Адрес: 734025, Республика Таджикистан, г.Душанбе, ул. Мирзо Турсунсода 30. E-mail: ikhtiyor.ashurovinbox.ru Телефон: 905557788

Расулова Давлатмо Буриевна - преподаватель кафедры банковского дела. Бохтарский государственный университет им.Носира Хусрава, Адрес: 735140, Республика Таджикистан, г.Бохтар, улица Айни 67. E-mail: Rasulova_0609bk.ru .Телефон: 901-06-09-75